අනුරාධපුර ජේතවන විහාරයෙන් හා වෙස්සගිරියෙන් හමු වූ ශිලා මෙවලම් පිළිබඳ වර්ගීකරණය

තුසිත මැන්දිස්

ප්‍රමුඛ පද: ප්‍රහාර බුබුල, ප්‍රහාර වේදිකාව, හක්බෙලි පැල්ම, වංගු පැල්ම

සංක්ෂේපය

මෙම පර්යේෂණය මගින් සාකච්ඡාවට බඳුන් කරනු ලබන්නේ පුරාණ අනුරාධපුර මධ්‍යය හා පර්යන්ත ප්‍රදේශය ඇසුරින් සිදුකරන ලද පුරාවිද්‍යා කැණීම් තුළින් සොයා ගෙන ඇති ශිලා මෙවලම් පිළිබඳ වර්ගීකරණයකි. මෙහි හැඳින්වීම තුළින් ශ්‍රී ලංකාවේ ප්‍රාග් ඓතිහාසික සංස්කෘතියේ තාක්ෂණික සංස්කෘතික අවධි විකාශය හා මධ්‍ය ශිලා යුගයේ ශිලා මෙවලම් නිර්මාණ තාක්ෂණය පිළිබඳ ව සාකච්ඡා කර ඇත. ඉන් පසු ව අනුරාධපුර ජේතවන විහාරයෙන් හමු වූ ශිලා මෙවලම් හා වෙස්සගිරියෙන් හමු වූ ශිලා මෙවලම් වර්ගීකරණය සිදුකර තිබේ. එම වර්ගීකරණයේ දී ශිලා මෙවලම් නිර්මාණය කර ඇති තාක්ෂණය පිළිබඳ ව අවධානය යොමුකර එය කුමන වර්ගයේ ශිලා මෙවලමක් ද යන්න පැහැදිලි කර වර්ගීකරණය සිදුකර ඇත. එසේ ම අදාල ශිලා මෙවලම්හි ඡායාරූප හා ඒ ආශ්‍රිත සැලසුමක් ද එය වැඩිදුර පැහැදිලි කර ගැනීමට මෙම රචනයට ඇතුළත් කර තිබේ. මෙම ශිලා මෙවලම් වර්ගීකරණය සඳහා සිරාන් දැරණියගල හඳුන්වා දී ඇති හැඩ පිළිබඳ ව සැලකිල්ලක් දක්වමින් ඒවා නිර්මාණය කිරීමට භාවිත කර ඇති පාෂාණය අනුව මෙම ශිලා මෙවලම් වර්ගීකරණය සිදුකර ඇත. අනුරාධපුර පැරණි නගරයේ දැනට ප්‍රාග් ඉතිහාසයට අයත් ශිලා මෙවලම් හමු වී ඇති ස්ථාන අතරින් ඇතුළුපුරය ආශ්‍රිත ශිලා මෙවලම් වර්ගීකරණය කළ ද ජේතවනය ආශ්‍රිත ව හා වෙස්සගිරිය ආශ්‍රිත ව හමු වූ ශිලා මෙවලම් වර්ගීකරණය කර ප්‍රකාශයට පත් වී නොමැත. එම නිසා ඉදිරි පර්යේෂකයන්ට සිය පර්යේෂණ වලදී මෙම මූලික වර්ගීකරණය වැදගත් වේ.

1. හැඳින්වීම

ශ්‍රී ලංකාවේ ශිලා මෙවලම් නිර්මාණයේ අතීතය පිළිබඳ ව විමසා බැලීමේ දී එය ප්‍රාග් ඓතිහාසික මධ්‍යයු පුරා ශිලා අවධියේ (Middle Paleolithic) සිට ආරම්භ ව ඇති බව පෙනේ. සිරාන් දැරණියගල පෙන්වා දී ඇති ආකාරයට අදින් අවුරුදු 125000 - 74000 අතර කාලයේ දී මෙම තාක්ෂණික සංස්කෘතික අවධිය නියෝජනය කරනු ලබන ශිලා මෙවලම් දකුණු ලංකාවේ බූන්දල, පතිරාජවෙල යන ස්ථානවලින් ලැබී තිබේ (Deraniyagala 1992 :431-432; ibid 2007:3-4). ඉන් අනතුරු ව තාක්ෂණික වශයෙන් දියුණු කරන ලද ශිලා මෙවලම් ශ්‍රී ලංකාව තුළින් හඳුනාගත හැක්කේ මධ්‍යශිලා යුගය (Mesolithic) තුළිනි. එම යුගයේ දී බලංගොඩ මානවයා විසින් නිර්මාණය කරනු ලැබූ ජ්‍යාමිතික ස්වරූපී ක්ෂුද්‍රශිලා මෙවලම් කුරුවිට බටදොඹ ලෙන, බෙලි ලෙන, ෆාහියන් ලෙන, දොරවක ලෙන, අලිගල, අනුරාධපුරය ඇතුළු ලංකාවේ තවත් ස්ථාන රාශියකින් ලැබී තිබේ (Deraniyagala 1972: 159; ibid 1992:696- 702; ibid 2004:6-10; ibid 2007: 45-62). ඒ අතරින් අනුරාධපුරය තුළින් මධ්‍යශිලා යුගයට අයත් ව ශිලා මෙවලම් හමුවන ස්ථාන වන්නේ ඇතුළුපුරය, ජේතවනය, වෙස්සගිරිය යන ස්ථානයන් ය. අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයෙන් හමු වූ ශිලා මෙවලම් මධ්‍යශිලා යුගය නියෝජනය කරන බව සිරාන් දැරණියගල ප්‍රකාශ කර තිබේ (Deraniyagala 1972:159 ibid 1992:700). එම මෙවලම් අදින් අවුරුදු 5900 ක් පැරණි බව ද ඔහු ප්‍රකාශ කර තිබේ (ibid 1992:740). අනුරාධපුර ඇතුළුපුරයට අමතර ව ජේතවන විහාරයේ ප්‍රාග් ජේතවන ජනාවාස ස්තර ආශ්‍රිත ව ද ශිලා මෙවලම් ලැබී තිබේ. ජේතවන ස්තූප සලපතර මළුවේ හා වැලි මළුවේ සිදුකරන ලද කැණීම්වල දී මෙම ශිලා මෙවලම් හමු වීතිබේ (මැන්දිස් 2008:23-37; එම 2009:13-25). එම ශිලා මෙවලම් අතර ක්ෂුද්‍රශිලා මෙවලම් (Microlithic Implement) වන බැවින් ඒවා ඇතුළුපුරය හා සසඳන විට මධ්‍යශිලා යුගයට අයත් වන බව උපකල්පනය කළ හැකි ය. මෙය ට අමතර ව වෙස්සගිරි විහාරය තුළ සිදුකරන ලද කැණීම්වල දී ද ක්ෂුද්‍ර ශිලා මෙවලම් ලැබී තිබේ (Mendis 2008:16- 20).

ඒ අනුව ජේතවන හා වෙස්සගිරියෙන් හමු වූ ශිලා මෙවලම්වලින් පැහැදිලි වන්නේ ප්‍රාග් ඓතිහාසික සංස්කෘතියක් මෙම භූ කලාපවල ක්‍රියාත්මක වී ඇති බව ය. මෙසේ හමු වී ඇති ශිලා මෙවලම් ආශ්‍රය කර ගනිමින් මූලික වර්ගීකරණයක් සිදුකිරීම මෙම අධ්‍යයනයේ දී බලාපොරොත්තු වේ. මෙම අධ්‍යයනයේ දී ශිලා මෙවලම් වර්ගීකරණය සඳහා සිරාන් දැරණියගල හඳුන්වා දී ඇති වර්ගීකරණය උපයෝගී කර ගෙන ඊට අමතර ව ශිලා මෙවලම්

නිර්මාණය සඳහා භාවිත තාක්ෂණය ද හඳුනාගනිමින් මෙම වර්ගීකරණය සිදුකර තිබෙන අතර අදාල ශිලා මෙවලම්වල සැලසුමක් ද ඡායාරූප ද මෙහි දී දක්වා තිබේ.

2. වෙස්සගිරියෙන් වාර්තා වූ ශිලා මෙවලම් වර්ගීකරණය

2006 වර්ෂයේ දී ජේතවන ව්‍යාපෘතිය මඟින් වෙස්සගිරිය වැඩබිම ආරම්භ කර තිසාවැව හා ප්‍රධාන පාෂාණ ඛණ්ඩය අතර භූමිය තුළ ස්ථානගත වන ගොඩැල්ල ආශ්‍රිත ව කැණීම් VGHL.Ex 01 හා 02 යනුවෙන් පුරාවිද්‍යා කැණීම් දෙකක් සිදු කරන ලදි. එම කැණීම් දෙක තුළින් ශිලා මෙවලම් වාර්තා වූයේ VGHL.Ex 01 කැණීමෙනි. ඒ අනුව පහතින් විස්තර වන්නේ එම කැණීම් වලින් හමු වූ ශිලා මෙවලම් පිළිබඳ වර්ගීකරණයකි.

ලි.ප. අංක 245 සෙ.මී. 4.5ක් දිග සෙ.මී. 3ක් පළල කහ පැහැති කහඳ පාෂාණයෙන් (Yellow Cheart) නිර්මිත ශිලා මෙවලමකි. එය නැවත හැඩ ගැස්වීම් කරන ලද මෙවලමක් වන අතර එහි ප්‍රහාර වේදිකාව (Striking platform) දක්නට ලැබේ. ඇතුළු පැත්තේ ප්‍රහාර බුබුල (Bulb of percussion), කැපුම් දාර (Lateral margins), නාරටි (Ridge) දක්නට ලැබේ. තාක්ෂණික වශයෙන් හක්බෙලි පැල්මක ලක්ෂණ සහිත (Conchoidal fracture) ගල් පතුරකි. මෙම ශිලා මෙවලම භාවිත කළ බවට සලකුණු (Used Mark) දක්නට ලැබේ.

ලි.ප. අංක 248 අර්ධ චන්ද්‍රාකාර හැඩ Semi Lunette වර්ගයට අයත් සෙ.මී. 1.5ක් දිග මි.මී. 8ක් පළල විනිවිද පෙනෙන තිරුවානා වලින් (Clear Quartz) නිර්මිත ක්ෂුද්‍ර ශිලා මෙවලමකි. මෙහි මොට කරන ලද සලකුණු (Backing) දක්නට ලැබේ. නමුත් එය අසම්පූර්ණ ය. නිම කිරීමට අපොහොසත් වී ඇති මෙවලමකි. කැපුම් තලය තුළ භාවිත සලකුණු දක්නට ලැබේ. මෙය ඕස්ට්‍රේලියාවේ බොන්ඩායි ආයුධයකට සමානතා ඇති බව ද පෙනේ.

ලි.ප. අංක 241 රතු දුඹුරු පැහැ කහඳ වලින් (Red Brown Cheart) නිර්මිත සෙ.මී. 5.3 ක් දිග සෙ.මී. 3.4ක් පළල සම්පූර්ණ ගල් පතුරකි. එහි ප්‍රහාර වේදිකාව (Striking platform) දක්නට හැකි අතර ඇතුල් පැත්තේ ප්‍රහාර බුබුල හෙවත් බල්බ සළකුණු (Bulb of percussion), නාරටි වලින් (Ridge) යුක්ත ය. එහි ඇතුල් පැත්ත (Vental surface) හොඳින් දිස්වන අතර භාවිත නො කරන ලද පතුරකි. පතුරේ අවසානය (Feather termination) දැකගත හැකි ය. කලින් ඉවත් කළ පතුරු දෙකක සලකුණු ද දක්නට ඇත. තාක්ෂණික වශයෙන් වංගු පැල්ම Bending Fracture සහිත ගල් පතුරකි. කැපුම් දාරයේ කඩතොළු දක්නට ඇති අතර ඒවා ප්‍රවාහනයේ දී සිදු වී ඇති ඒවා වශයෙන් හැඳිනගත හැකි ය මෙය කැපුම් උපකරණයක් (Cutter) වශයෙන් හඳුනාගත හැකි ය.

ලි.ප. අංක 294 සෙ.මී. 4ක් දිග සෙ.මී. 3ක් පළල Shouldred Semi Lunate වර්ගයට අයත් සම්පූර්ණ ගල් පතුරකි. භාවිත ලකුණු (Used marks) හා බල්බ සළකුණු (Bulb of percussion) දක්නට ලැබේ. නැවත හැඩ ගැසීම් සලකුණු දක්නට නො ලැබේ. මොට කිරීම් (Backing) හඳුනාගත හැකි ය. Hexarian වර්ගයට අයත් මෙවලමකි. කොටස් හරස් අතට කැඩී ඇත. තාක්ෂණික වශයෙන් වංගු පැල්ම Bending fracture ගල් පතුරක් වශයෙන් හඳුනාගත හැකි ය. මේ අනුව වෙස්සගිරිය පුරාවිද්‍යා ක්ෂේත්‍රය ඇසුරින් හඳුනාගත් ඉහත සඳහන් ශිලා මෙවලම් VGHL Ex.02 කැණීමෙ රතු දුඹුරු පාංශු කලාපයේ (Reddish brown earth) තිබී හමු වූ අතර එම ශිලා මෙවලම් ශිලා පතුරු 6000ක් අතරින් තෝරා ගත හැකි වීම ද විශේෂ ය.

2.1 ජේතවනයෙන් වාර්තා වී ඇති ශිලා මෙවලම් වර්ගීකරණය

ජේතවන විහාර භූමියේ ස්තූප සලපතල මළුව හා වැලි මළුව ආශ්‍රිත ව 2001, 2002, 2003 යන වසරවල JSMP 2001/2003, JSWMP 2003, JSOWP 2003 කැණීම්වලදී ශිලා මෙවලම් රාශියක් හමු විය. විවිධ ඛනිජ පාෂාණවලින් නිර්මිත මෙම ශිලා මෙවලම් වර්ගීකරණයේ දී වර්ග කිරීමට ලක් කර තිබේ.

ලි.ප. අංක 7545 සෙ.මී. 6.6ක් දිග සෙ.මී. 4.6ක් පළල Ellipes වර්ගයට අයත් දුඹුරු පැහැ කහඳ වලින් (Brown Cheart) නිර්මාණය කරන ලද සම්පූර්ණ ගල් ආයුධයකි. ප්‍රහාර වේදිකාව (Striking platform) දක්නට ලැබෙන කෝණික හැඩයක් ගන්නා වංගු පැල්ම (Bending fracture) වර්ගයට අයත් පතුරක් වේ. ප්‍රහාර වේදිකාවට පහළින් ඉදිරියට තෙරපුමක් ලෙස බල්බ මුදුව (Ring crack) දක්නට ලැබේ. උතුරු පැත්තේ කැපුම් තලය පීඩන ක්‍රමය උපයෝගී කර ගනිමින් පතුරු ඉවත් කිරීම සිදු කර ඇත. පිට පැත්තේ පිට පොතු (Cortex 25%) ක් පමණ දක්නට ලැබේ. කලින් ඉවත් කරන ලද පතුරු (Flake scar ridge) 6 ක් පමණ දක්නට ඇත. නවීන සලකුණු මෙන් ම නැවත හැඩගස්වන ලද සලකුණු ද දක්නට ලැබේ. සීරුම් මෙවලමක් Scraper වර්ගයේ ආයුධයක් ලෙස භාවිත කරන්නට ඇති බව උපකල්පනය කළ හැකි ය.

ලි.ප. අංක 27718 සෙ.මී. 1.8ක් දිග මි.මී. 5ක් පළල දුඹුරු පැහැ කහඳ වලින් (Brown Cheart) නිර්මිත Micro blade න්‍යෂ්ටියකින් ලබාගත් පතුරකි. තල (blade) වර්ගයට අයත් ආයුධයකි. පළල මෙන් දෙගුණයක් දිග වන අතර පිට පැත්තේ නාරටි (Ridge) තුනක් පිට පැත්තේ (Dosal surface) හි දක්නට ලැබේ. එය කලින් ඉවත් කළ පතුරු 3කි. ඇතුල් පැත්ත (Vental surface) හක්බෙලි පැල්ම (Conchoidael) ආකාරයෙන් දිස්වේ. තාක්‍ෂණික වශයෙන් Hexarian වර්ගයේ කැඩුණු ගල් ආයුධයකි. ප්‍රහාර බුබුල (Bulb Percussion) හා රැළි ලකුණු (Ripple marks) 4ක් පමණ දක්නට ලැබේ. Fether termination වර්ගයට අයත් ශිලා මෙවලමක් වේ.

ලි.ප. අංක 11081 දුඹුරු පැහැ කහඳ (Brown Cheart) වලින් නිර්මිත සෙ.මී. 4.5ක් දිග සෙ.මී. 3.1ක් පළල Crescent වර්ගයේ සම්පූර්ණ ගල් පතුරකි. තාක්‍ෂණික වශයෙන් Bending fracture වර්ගයට අයත් Overface වර්ගය වේ. බාහිර පැත්තේ නාරටි (Ridge) සලකුණු 4ක් දක්නට ලැබේ. කලින් පතුරු ගැලවූ ලක්‍ෂණ හඳුනාගත හැකි ය. භාවිත සලකුණු දක්නට නො ලැබේ.

ලි.ප. අංක 17876 Crescent වර්ගයට අයත් සෙ.මී. 3.8ක් දිග සෙ.මී. 2.5ක් පළල දුඹුරු පැහැ කහඳ (Brown Cheart) පාෂාණයෙන් නිර්මාණය කර ඇති සම්පූර්ණ ගල් පතුරකි. එහි මොට කිරීම් (Backing) දක්නට ඇත. වංගු පැල්ම Bending fracture වර්ගයට අයත් ශිලා මෙවලමක් වේ. Fether termination වර්ගයට අයත් මෙහි පිට පැත්තේ නාරටි (Ridge) 8ක සලකුණු දක්නට ලැබේ. එම දාර කඩතොළු වී ඇත. අනෙක් පැත්තේ පරණ කැඩීම් දක්නට ලැබේ. භාවිත සලකුණු (Used markes) දක්නට නො ලැබේ.

ලි.ප. අංක 6591 දුඹුරු පැහැ කහඳ පාෂාණයෙන් නිර්මිත සෙ.මී. 3.4ක් දිග සෙ.මී. 2.7 ක් පළල Hexarian වර්ගයට අයත් ගල් පතුරකි. ඇතුල් පැත්තේ (Vental Surface) හි බල්බය (Bulb of percussion) හරහා සිදුකරන ලද නැවත හැඩ ගැසීම් දක්නට ලැබේ. මුලින් තිබූ බල්බය ම කඩතොළු වී ඇත. බල්බයට පහළින් ඇති රැළි සලකුණු (Ripple marks) පැහැදිලි ව දක්නට ලැබේ. (Fether termination) වර්ගයට අයත් වේ. උඩු පැත්තේ පිට පොතු (Cotex) 20%ක් පමණ දක්නට ලැබේ. සෑම දාරයක් ම පීඩනය උපයෝගී කර ගෙන (Pressure flaking) ඉවත් කර ඇති බව පෙනේ. නැවත හැඩ ගැසීමක් කර ඇති නැවත භාවිත ශිලා මෙවලම් වශයෙන් හැඳින්විය හැකි වේ.

ලි.ප. අංක 8072 Elonguate semi - Lunate වර්ගයට අයත් සෙ.මී. 2.2ක් දිග මි.මී. 0.09ක් පළල දුඹුරු පැහැ කහඳ (Brown Cheart) පාෂාණයෙන් නිර්මාණය කර ඇති තල (Blade) ආයුධයකි. ඇතුල් පැත්තේ ප්‍රහාර වේදිකාවට පහළින් ප්‍රහාර බුබුල (Bulb of percussion) ලක්‍ෂණ දක්නට ලැබේ. පහළින් රැළි ලකුණු (Repple marks) දක්නට ලැබෙන

අතර Fether termination වර්ගයට අයත් වේ. කැඩී ගිය කොටස් පරණ ඉවත් කළ ඒවා ය. නාරටි (Ridges) 3ක් දක්නට ලැබෙන අතර ඒවායින් දෙකක විශාල ප්‍රමාණයේ පතුරු ඉවත් කර ඇත. අග කොටසේ පතුරක් ඉවත් කර ඇති අතර ප්‍රහාර වේදිකාවේ (Striking platform) Over Removel හැඩයක් ගන්නා හක්බෙලි පැල්මක ලක්ෂණ සහිත (Conchoidal fracture) ශිලා මෙවලමකි.

ලි.ප. අංක 25404 Ellipse වර්ගයට අයත් දුඹුරු පැහැ කහඳ වලින් (Brown Cheart) නිර්මාණය කර ඇති සෙ.මී. 3.1ක් දිග සෙ.මී. 1.9ක් පළල අවසානය මදක් කැඩී ඇති ගල් ආයුධයකි. ඇතුල් පැත්තේ බල්බ සලකුණු (Bulb scar) දක්නට ලැබේ. පීඩන ක්‍රමය (Pressure flaking) ක්‍රමය උපයෝගී කර ගෙන පතුරු ඉවත් කර ඇත. පිට පැත්තේ පැහැදිලි ව පෙනෙන දාරයක් (Ridges) දක්නට ලැබේ. එයින් කලින් ඉවත් කළ පතුරේ සලකුණු දක්නට ලැබේ. දාරයේ භාවිත සලකුණු නිසා (Used marks) භාවිත ශිලා මෙවලමක් වශයෙන් හඳුනාගත හැකි ය.

ලි.ප. අංක 20646 Lunate - Segment වර්ගයට අයත් සෙ.මී. 2.6ක් දිග සෙ.මී. 1.7ක් පළල කහඳ පාෂාණයෙන් නිර්මිත අවසානය කැඩුණු ගල් පතුරකි. ඇතුල් පැත්ත කැඩී ඇත. Hexarian වර්ගයට අයත් වේ. මෙහි ද (Bulb of percuson) පැහැදිලි ව දක්නට ලැබේ.

අනු අංකය 756 - තිරුවානා/පළිඟු Bipolar Core එකකි. කැපුම් දාර නොමැති නිසා න්‍යෂ්ටි (Core tool) එකක් වශයෙන් සැලකේ. කැපුම් තලය මනාව සකස් කර ඇත.

ලි.ප. අංක 4065 B රතු දුඹුරු කහඳ (Red Brown Cheart) පාෂාණයෙන් නිර්මිත මෙම ශිලා මෙවලම (Equilateral - triangle) වර්ගයට අයත් වේ. සෙ.මී. 2.7ක් දිග සෙ.මී. 2.4ක් පළල හරස් අතට මෙන් ම දික් අතට කැඩුණු ගල් පතුරකි. ආරම්භයේ Surface එක නොමැත. පිට පැත්තේ නාරටි (Ridge) 6ක් සලකුණු දක්නට ඇත. වංගු පැල්මක ලක්ෂණ (Bending Fracture) සහිත ශිලා මෙවලමකි.

ලි.ප. අංක 338 B කහ පැහැති කහඳ වලින් (Yellow Cheart) වලින් නිර්මිත සෙ.මී. 3.2ක් දිග සෙ.මී. 1.9ක් පළල Semi - Lunette හැඩයේ Hexarian වර්ගයට අයත් ගල් පතුරකි. ඇතුල් පැත්තේ බල්බය Bulb of Percussion (ප්‍රහාර බුබුල) දක්නට ලැබේ. Feather Termination වර්ගයට අයත් ය. පිට පැත්තේ නාරටි (Ridge) 3ක සලකුණු දක්නට ඇති අතර ඒවා කළින් ඉවත් කරගත් පතුරුවල දාර වේ. Micro blade න්‍යෂ්ටියකින් ඉවත් කළ පතුරක් වශයෙන් හඳුනාගත හැකි ය.

ලි.ප. අංක 2654 දුඹුරු පැහැ කහඳ (Brown Cheart) පාෂාණයෙන් නිර්මිත සෙ.මී. 2.6ක් දිග සෙ.මී. 2.1ක් පළල Ellipse හැඩ සම්පූර්ණ පතුරකි. වංගු පැල්මකට Bending fracture අයත් Hench termination වර්ගයට අයත් ය. ඇතුල් පැත්තේ රැළි සලකුණු (Ripple marks) දක්නට ලැබේ. පිට පැත්තේ නාරටි (Ridge) 1ක් දක්නට ලැබේ. කැපුම් දාර නිරුපද්‍රිත ව ඇත. භාවිත සලකුණු (Used mark) දක්නට ලැබේ. විනිවිද පෙනෙන කහඳ පතුරක් වන අතර Used tool එකක් ලෙස හඳුනාගත හැකි ය.

ලි.ප. අංක 14904 Lunette-segment හැඩයේ කහ පැහැති කහඳ වලින් (Yellow Cheart) නිර්මිත සෙ.මී. 4.4ක් දිග සෙ.මී. 2.9ක් පළල නැවත හැඩ ගසන ලද භාවිත ගල් ආයුධයකි. දාර දෙකෙන් එකක එක් පැත්තක නැවත සකස් කළ (Retouch) සලකුණු ඇත. තවත් පැත්තක Retouch සඳහා උත්සාහ දරා ඇත. කළින් ඉවත් කළ පතුරු කැබැල්ලකින් සකස් කළ එකක් වන අතර සම්පූර්ණ කර නැත. පිට පැත්තේ දාර සලකුණු ඇති අතර මෙය න්‍යෂ්ඨි (Core) වර්ගයේ ශිලා මෙවලමකි.

ලි.ප. අංක 27808 සෙ.මී. 3.7ක් දිග සෙ.මී. 2ක් පළල දුඹුරු පැහැ කහඳ (Brown Cheart) පාෂාණයෙන් නිර්මිත සම්පූර්ණ ගල් පතුරකි. භාවිත කර නැත. ඇතුල් පැත්තේ බල්බ සලකුණු (Bulb of percussion) දක්නට ඇත. පිට පැත්තේ මද වශයෙන් පිට පොතු (Cotext) සලකුණු දක්නට ඇත.

ලි.ප. අංක 27818 විනිවිද පෙනෙන තිරුවානා වලින් (Clear Quartz) නිර්මිත සෙ.මී. 2ක් දිග සෙ.මී. 1.4ක් පළල Hexarian වර්ගයට අයත් ගල් පතුරකි. ඇතුල් පැත්තේ ප්‍රහාර බුබුල හෙවත් බල්බය සලකුණ (Bulb of percussion) දක්නට ඇත. නැවත සකස් කළ (Retuch) සලකුණු ඇති ගල් පතුරකි. නාරටි (Ridge) 4 කට වඩා ඇත. මෙය Micro blade Core ලෙස ඉවත් කළ පතුරක් වශයෙන් හඳුනාගත හැකි ය.

ලි.ප. අංක 23809 සෙ.මී. 2ක් දිග සෙ.මී. 1.1ක් පළල Crescent වර්ගයේ විනිවිද පෙනෙන තිරුවානාවලින් නිර්මිත හරස් අතට කැඩුණු ගල් පතුරකි (භාගයකි). භාවිත ලක්ෂණ දක්නට ලැබේ.

ලි.ප. අංක 29939 දුඹුරු පැහැ කහඳ (Brown Cheart) වර්ගයට අයත් සෙ.මී. 3ක් දිග සෙ.මී. 2ක් පළල Crescent වර්ගයේ සම්පූර්ණ ගල් පතුරකි. පිට පොතු (Cotex) සලකුණු දක්නට ලැබේ. මෙය න්‍යෂ්ඨියක (Core) මුල් පතුරක් ලෙස හඳුනාගත හැකි ය. නාරටි දෙකකින් ඉවත් කළ සලකුණු දක්නට ඇත. භාවිත සලකුණු (Used marks) ඇති නිසා භාවිත කරන ලද ශිලා මෙවලමක් ලෙස හඳුනාගත හැකි ය.

ලි.ප. අංක නොමැති කහ පැහැති කහඳ (Yellow Cheart) පාෂාණ වර්ගයට අයත් (Discoidal) වර්ගයට අයත් සෙ.මී. 2.8ක් දිග සෙ.මී. 2.7ක් පළල සම්පූර්ණ ගල් පතුරකි. වංගු පැල්ම Bending fracture සහිත ශිලා මෙවලමකි. පිටපැත්තේ සෑම දාරයක ම පතුරු ඉවත් කර ඇත. පිට දාර නැවත තැනීම (Retouch) සළකුණු දක්නට ඇති අතර භාවිත සලකුණු (Used marks) දැකගත හැකි ය.

ලි.ප. අංක 26301 කහ පැහැති කහඳ (Yellow Cheart) වර්ගයට අයත් සෙ.මී. 3ක් දිග සෙ.මී. 1.6ක් පළල හරස් අතට කැඩුණු පතුරකි. ප්‍රහාර බුබුල (Bulb of percussion) දක්නට ලැබේ. පිට පැත්තේ (Dosal surface) දාරයක පිට පොතු (Cotex) සලකුණු 10%ක් පමණ ඇත. කලින් ඉවත් කළ පතුරු දෙකක සලකුණු තිබේ. නාරටි (Ridge) 3 ක් හඳුනාගත හැකි නිසා භාවිත කරන ලද ශිලා මෙවලමකි.

ලි.ප. අංක නොමැති සෙ.මී. 2.4ක් දිග සෙ.මී. 1.4ක් පළල විනිවිද පෙනෙන තිරුවානා වලින් නිර්මිත Lunate - Segment වර්ගයට අයත් ශිලා මෙවලමකි. මෙම ශිලා මෙවලම නැවත හැඩ ගස්වන ලද සම්පූර්ණ ගල් පතුරකි. පිට දාර නැවත සැකසීම (Retouch) සලකුණු දක්නට ඇත. පිට පැත්තේ පිට පොතු (Cotext) 25%ක් පමණ ඇත. Micro blade වර්ගයට අයත් ශිලා මෙවලමකි. එහි ඇතුල් පැත්තේ (Vental surface) නාරටි සලකුණු (Ridge) 3ක් දක්නට ඇත. ඒවා කලින් න්‍යෂ්ටියෙන් ඉවත් කළ සලකුණු වේ.

ලි.ප. අංක නොමැති සෙ.මී. 1.4ක් දිග සෙ.මී. 1.2ක් පළල Lunate Segment වර්ගයට අයත් විනිවිද පෙනෙන තිරුවානා වලින් (Clear Quartz) නිර්මිත සම්පූර්ණ ගල් පතුරක් වේ. එහි පිට දාර නැවත සැකසීම සළකුණු (Retouch) සිදුකර ඇත. (Fether Termination) වර්ගයේ **වංගු පැල්ම** (Bending fracture) වර්ගයට අයත් ශිලා මෙවලමක් වේ.

ලි.ප. අංක නොමැති සෙ.මී. 4.7ක් දිග සෙ.මී. 3.2ක් පළල දුම් පැහැ තිරුවානා වලින් (Smokey cheart) නිර්මිත සම්පූර්ණ ගල් පතුරකි. Retouch කර ඇත. Ferther termination වර්ගයට අයත් ය.

ලි.ප. අංක 27807 සෙ.මී. 1.9ක් දිග මි.මී. 5ක් පළල කහ පැහති කහඳ (Yellow Cheart) මෙවලමකි. දැරණියගලගේ වර්ග අංක 21 Elongate semi - Lunate වර්ගයට අයත් Micro blade න්‍යෂ්ටියකින් ලබාගත් පතුරකි. පළල මෙන් දෙගුණයක් දික් වන Concarian වර්ගයට අයත් කැඩුණු ගල් ආයුධයකි.

ඉහත විස්තර කරන ලද ශිලා මෙවලම් JSMP 2002, JSWMP 2003, JSOWP 2003 යන ජේතවන ස්තූපය ආශ්‍රිත පර්යේෂණ කැණීම්වලින් සොයා ගන්නා ලද ඒවා වන අතර යථොක්ත භූමියේ පහළම පාංශු ස්තරවලින් වාර්තා වී ඇති ශිලා මෙවලම් ද වේ.

ආශ්‍රිත ග්‍රන්ථ

Deraniyagala, S.U. (1972), The Citadel of Anuradhapura: Excavation in the Gedige area, *Ancient Ceylon 2*;48-165

(1972), Archaeological Survey to Investigate South East Asian Prehistoric Presence in Ceylon, Occasional paper No.1 (eds).W.G. Solhaeim & S.U. Deraniyagala *Ancient Ceylon* August 1972.

(1986), Excavation in the Citadel of Anuradhapura: Gedige 1984 Preliminary report ; *Ancient Ceylon. No 6*:39-48.

(1992), *The Prehistory of Sri Lanka.* An Ecological Perspective, Colombo: Archaeological Survey Department.

(2004), *Pre historic basis for the rise of Civilization in Sri Lanka and Southern India*, Second vesak commemoration Lecture. Chennai, Tamil Nadu.

(2007),The Pre history and Proto history of Sri Lanka. *The Art and Archaeology of Sri Lanka*, Central Cultural fund, Ministry of Cultural Affairs.

Mendis,T. (2007), A New Cultural Road Map to Anuradhapura, A Material culture at Vessagiriya, *Heritage Achievement*, Central Cultural Fund, 16-20.

මැන්දිස්, තුසිත, (2009), ජේතවන ස්තූප සලපතල මළුව හා වැලිමළුව ආශ්‍රිත පුරාවිද්‍යා පර්යේෂණ කැණීම් ඇසුරෙන් හෙළිවන පූර්ව ජනාවාස තොරතුරු, *ජේතවන ස්තූප පුරාණය (සමරු කලාපය)* සංස්. පියතිස්ස සේනානායක, කොළඹ: මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල, සංස්කෘතික කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය:13-25.

(2008), වෙස්සගිරිය බඩවැටි පර්යේෂණ කැණීම අංක 01-2006, *ජේතවනාරාම ව්‍යාපෘතිය, වාර්ෂික පුරාවිද්‍යා වාර්තාව 2006, වෙස්සගිරිය වැඩබිම*, සංස්. සුදර්ශන් සෙනෙවිරත්න සහ පියතිස්ස සේනානායක, කොළඹ, මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල, සංස්කෘතික කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය, 35-45

(2008), වෙස්සගිරිය බඩවැටි පර්යේෂණ කැණීම් අංක 02-2006, *ජේතවනාරාම වාර්ෂික පුරාවිද්‍යා වාර්තාව 2006, වෙස්සගිරි වැඩබිම*, සංස්. සුදර්ශන් සෙනෙවිරත්න සහ පියතිස්ස සේනානායක, මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදල, සංස්කෘතික කටයුතු පිළිබඳ අමාත්‍යාංශය, 46-58.

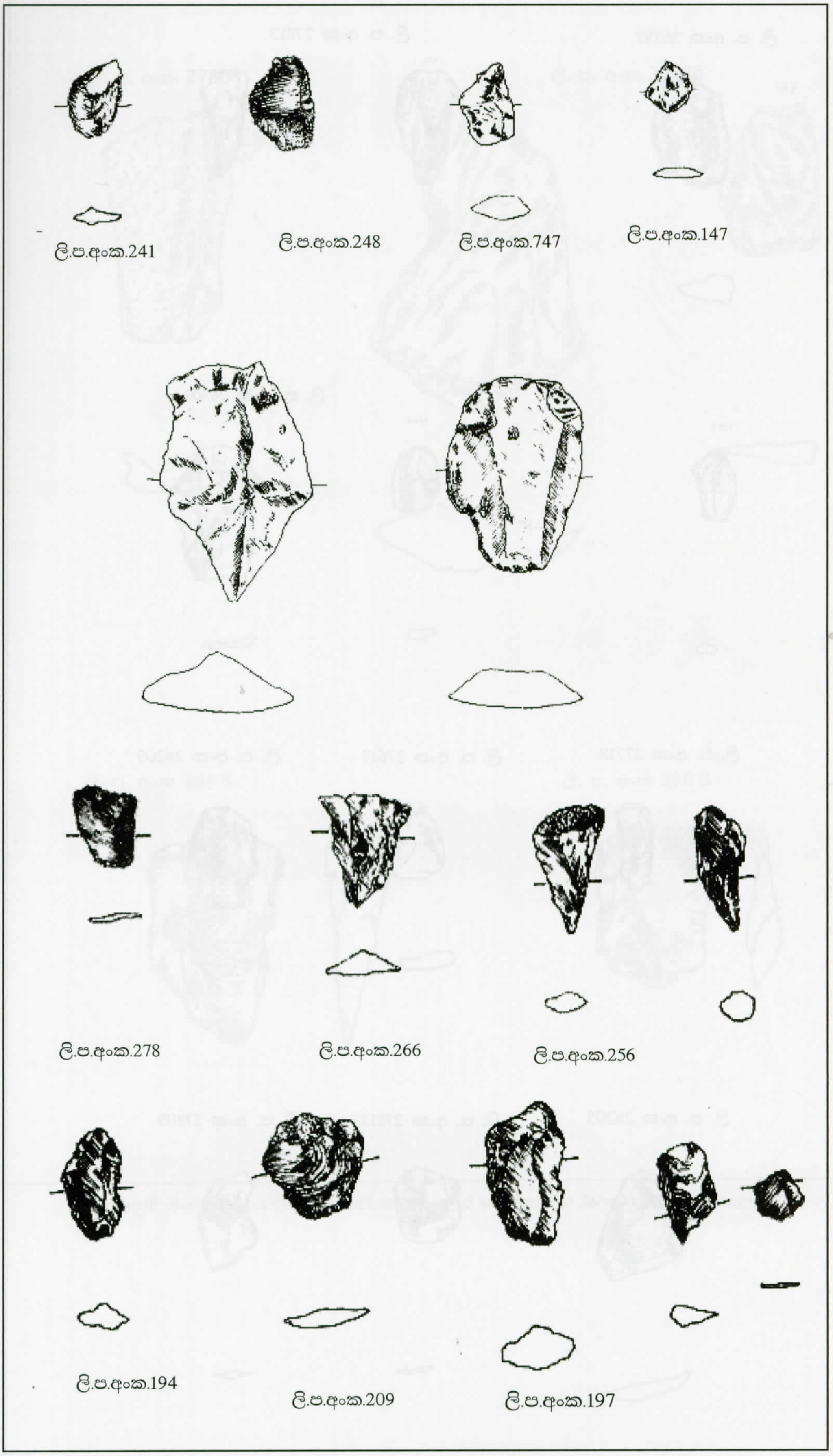

සැලසුම් අංක 01 - වෙස්සගිරියෙන් හමු වී ඇති ශිලා මෙවලම්

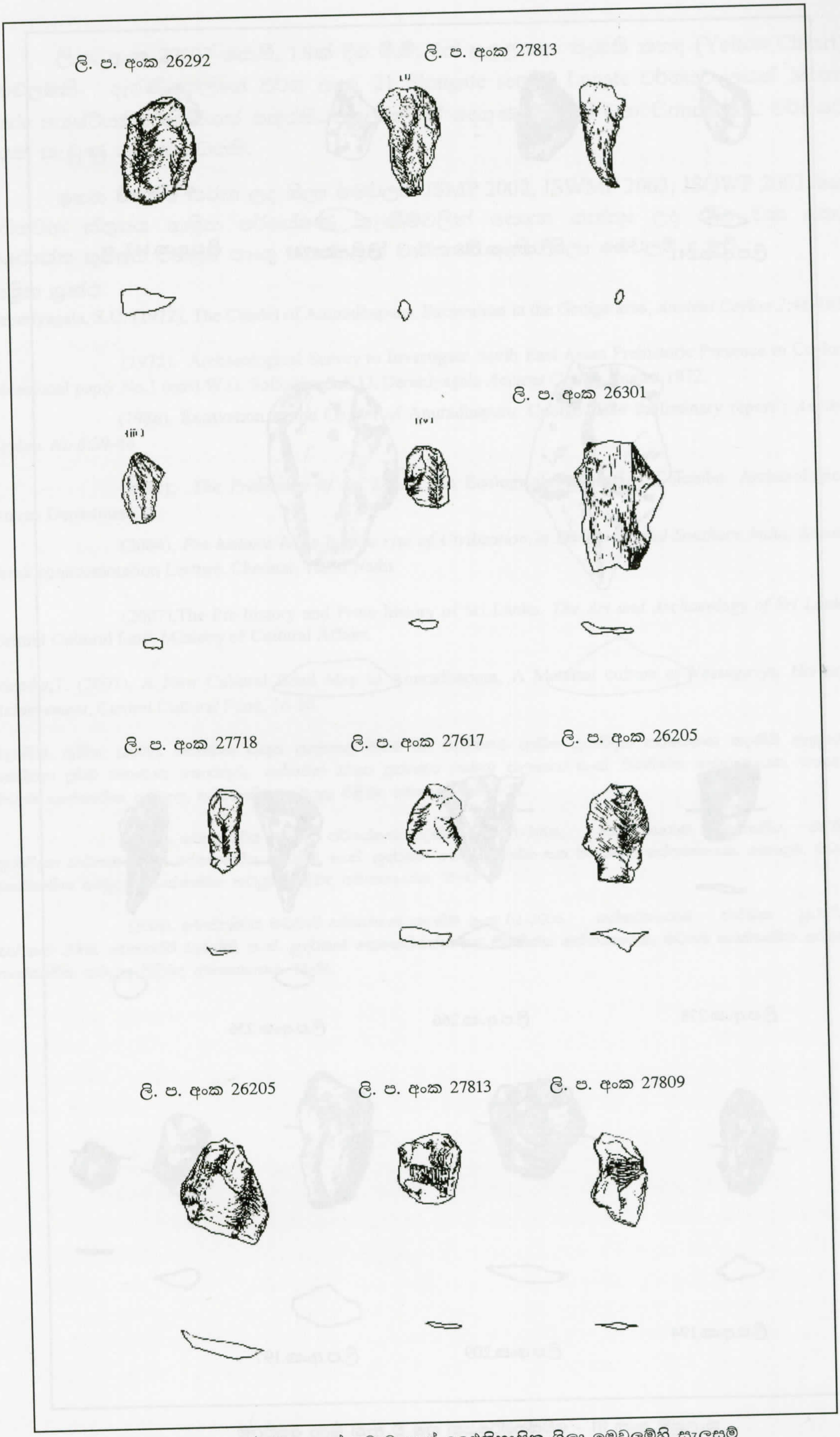

සැලසුම් අංක 02 - ජේතවනයෙන් හමු වූ ප්‍රාග් ඓතිහාසික ශිලා මෙවලම්හි සැලසුම්

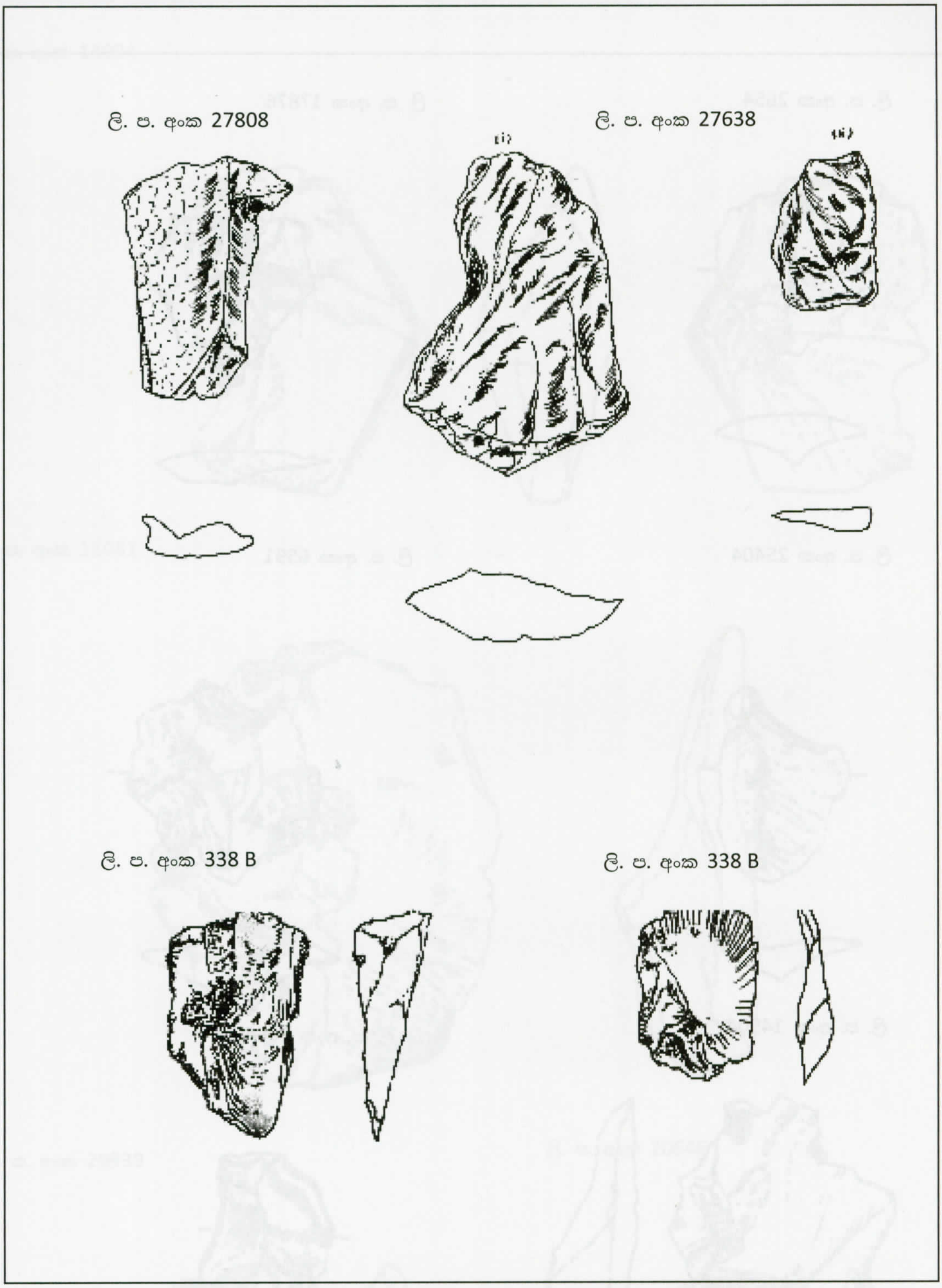

සැලසුම් අංක 03 - ජේතවනයෙන් හමු වූ ප්‍රාග් ඓතිහාසික ශිලා මෙවලම්හි සැලසුම්

ලි. ප. අංක 2654

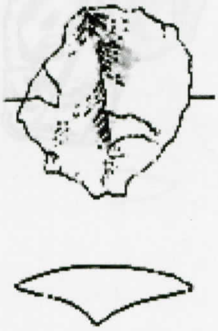

ලි. ප. අංක 17876

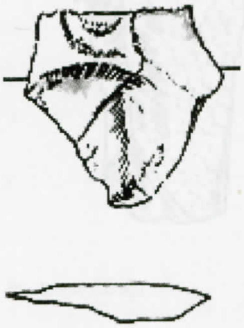

ලි. ප. අංක 25404

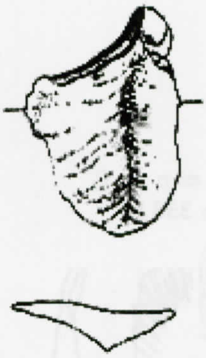

ලි. ප. අංක 6591

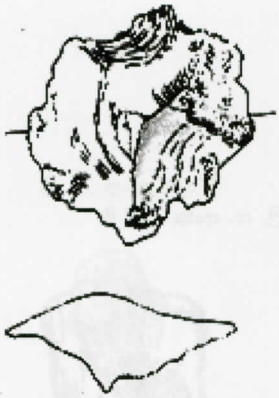

ලි. ප. අංක 14904

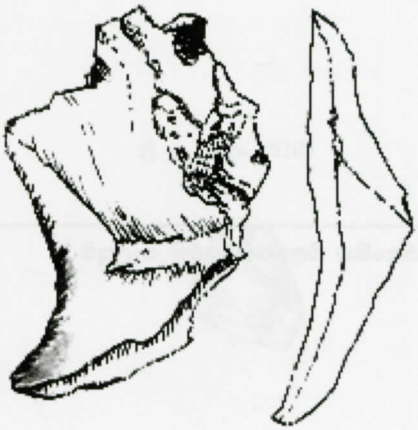

ලි. ප. අංක 20646

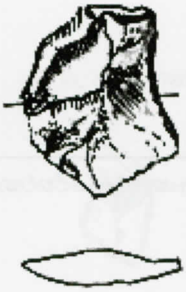

සැලසුම් අංක 04 - ජේතවනයෙන් හමු වූ ප්‍රාග් ඓතිහාසික ශිලා මෙවලම්හි සැලසුම්

ලි. ප. අංක 14904

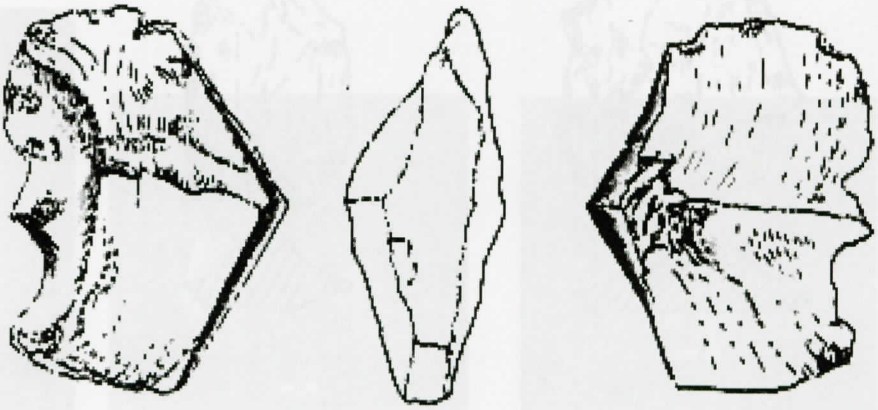

ලි. ප. අංක 11081

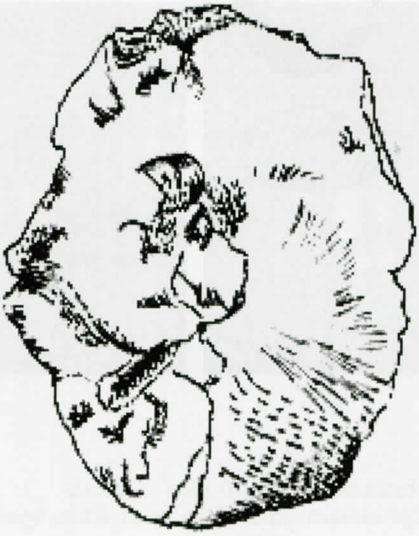

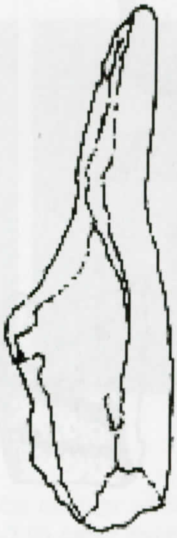

ලි. ප. අංක 29939

ලි. ප. අංක 20646

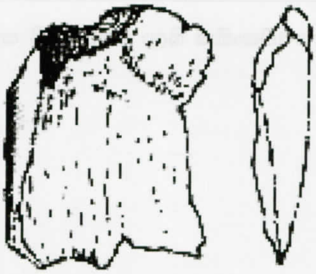

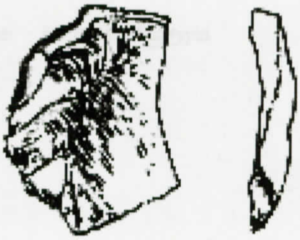

සැලසුම් අංක 05 - ජේතවනයෙන් හමු වූ ප්‍රාග් ඓතිහාසික ශිලා මෙවලම්හි සැලසුම්

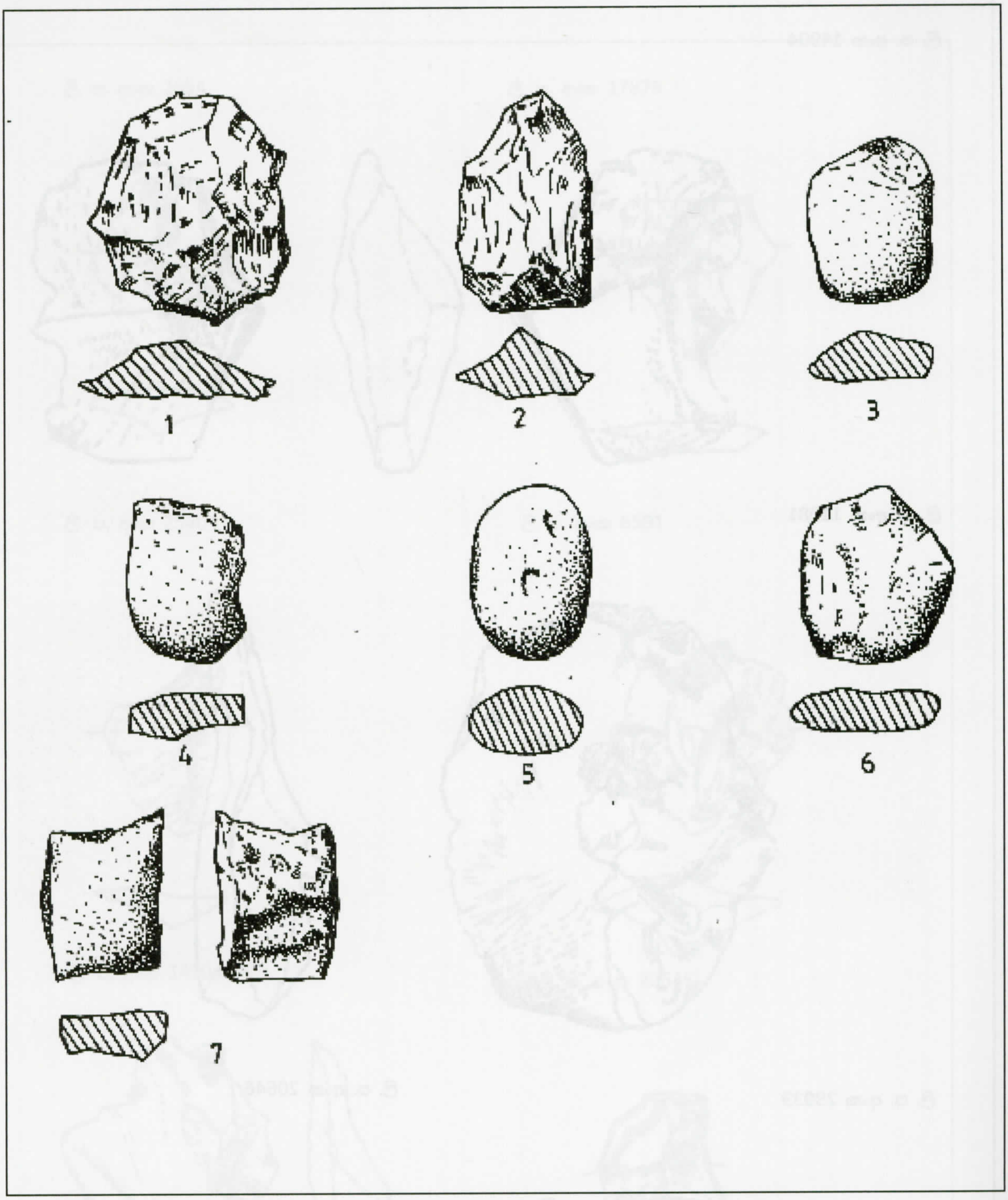

සැලසුම් අංක 06 - ජේතවනයෙන් හමු වූ ප්‍රාග් ඓතිහාසික ශිලා මෙවලම්හි සැලසුම්

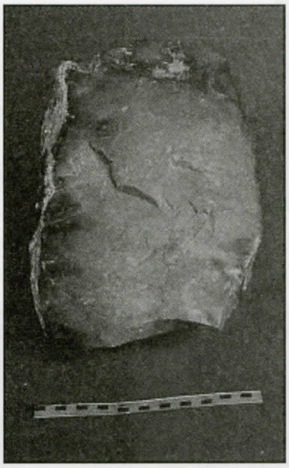

1

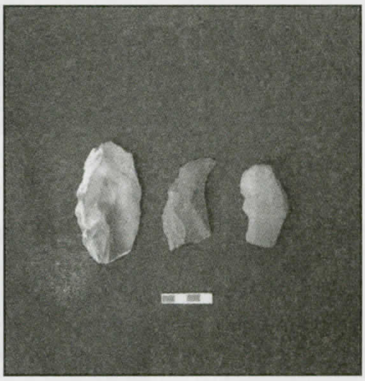

2

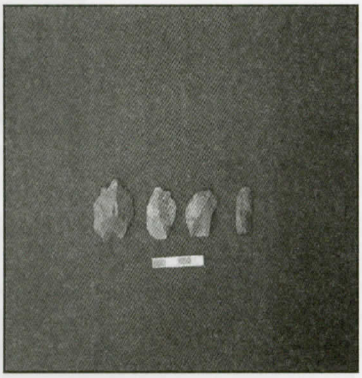

3

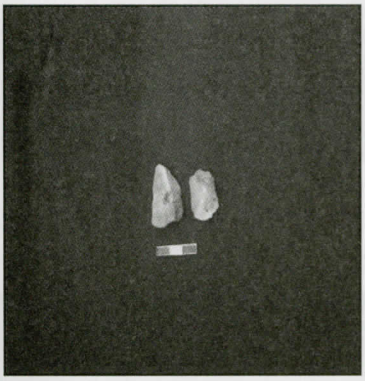

4

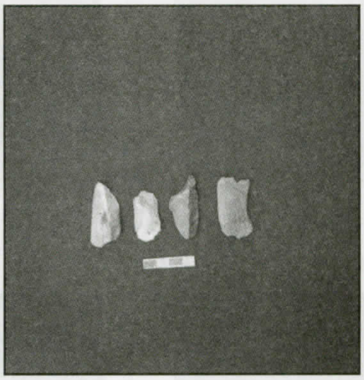

5

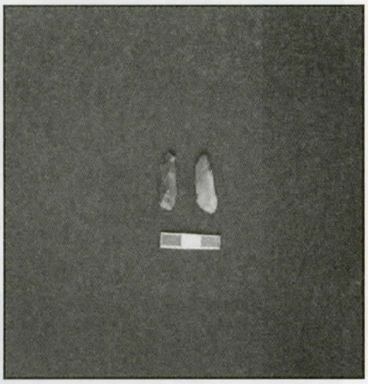

6

ඡායාරූප අංක 01 - ජේතවනයෙන් හමු වූ අමුද්‍රව්‍ය හා ශිලා මෙවලම්
1. කිලෝ ග්‍රෑම් 12 ක් බරැති කහඳ පාෂාණ කුට්ටියක් 02 සිට 06 දක්වා කහඳ පාෂාණයෙන් නිර්මාණය කර ඇති ශිලා මෙවලම්

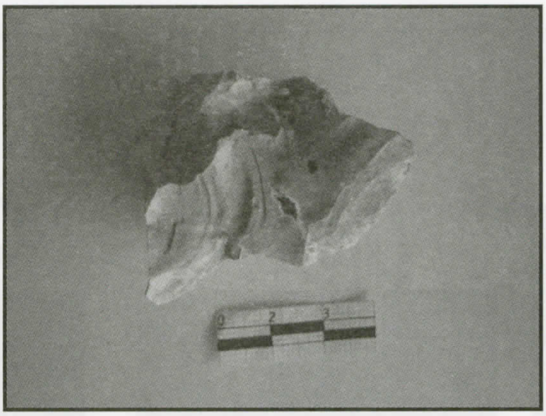

1

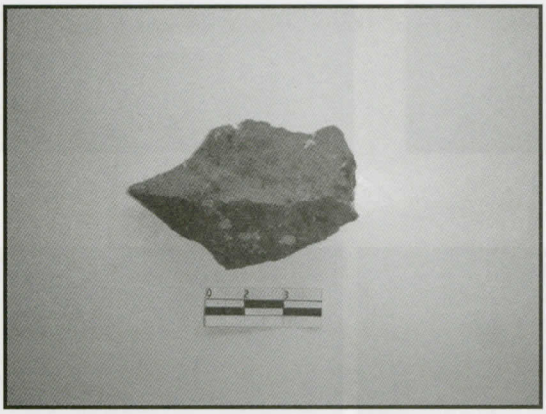

2

3

4

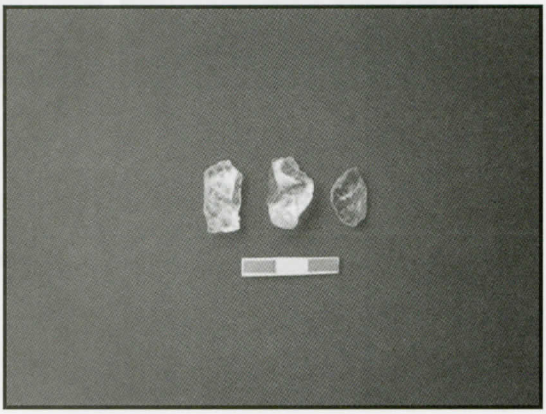

5

ඡායාරූප අංක 02 - වෙස්සගිරියෙන් හමු වූ අමුද්‍රව්‍ය හා ශිලා මෙවලම්
01. කහඳ අමුද්‍රව්‍ය 02 හා 03 කහඳ පාෂාණයෙන් කරන ලද ශිලා මෙවලම් 04 හා 05 තිරුවාණා පාෂාණයෙන් කරන ලද ශිලා මෙවලම්

ජීව දත්ත

1996 වර්ෂයේ දී පේරාදෙණිය විශ්වවිද්‍යාලයෙන් පුරාවිද්‍යාව පිලිබඳ විශේෂ උපාධිය ලබා ගෙන 1996 වර්ෂයේ සිට වසර 17 කාලයක් මධ්‍යම සංස්කෘතික අරමුදලේ පර්යේෂණ කටයුතුවල නියැළී ඇති තුසිත මැන්දිස් ඉන් පසුව ශ්‍රී ලංකා රජරට විශ්වවිද්‍යාලයේ පුරාවිද්‍යා හා උරුම කළමනාකරණ අධ්‍යයන අංශයට ජ්‍යෙෂ්ඨ කථිකාචාර්යවරයකු ලෙස සම්බන්ධ වී වර්තමානයේ එම අධ්‍යයන අංශයේ අංශාධිපතිවරයා ලෙස කටයුතු කරමින් සිටී.